

Strasbourg, 29 Ağustos 2008

CEPEJ(2008)2

- GAYRİRESMİ TÜRKÇE ÇEVİRİDİR -

AVRUPA ADALETİN ETKİLİLİĞİ KOMİSYONU (CEPEJ)

Yargının ve mahkemelerin kalitesinin arttırılmasına yönelik kontrol listesi

---

**CEPEJ'in 11'inci genel kurul toplantısında kabul edilmiştir.
(Strasbourg, 2 – 3 Temmuz 2008)**

Bu Taslak, hukuk sistemlerinin kalitesini ulusal sistem düzeyinde, mahkeme düzeyinde ve münferit hakim düzeyinde arttıracak mevzuat, politika ve uygulamaların geliştirilmesi amacıyla yargı idaresinden sorumlu politika yapıcılar ve yargı çalışanları için hazırlanmıştır.

Taslak, paydaşların kurum içi kullanımı için geliştirilmiş olan bir "iç gözlem anketi"dir.

Önsöz

Yargının iyi ve kötü yönleri hakkında konuşmak görece kolaydır. Hem kamuoyunun, hem de meslekten kişilerin konuyla ilgili olarak ya kişisel deneyimlerinden elde edilmiş ya da yargı sisteminin eksikliklerine gösterilen tepkilere dayalı bir görüşü mutlaka vardır. Sıkça sayılan kusurları arasında yargının yavaşlığı, maliyetli oluşu, uzaklığı ve karmaşıklığı yer almaktadır. Bazen sistemin bağımsız ve etkin olduğu kabul görmektedir. Ancak, yargının kalitesi kavramının tanımlanması çok daha hassas bir meseledir ve bu doğrultuda pek az girişimde bulunulmuştur. Bunun muhtemel nedeni, yargının kalitesi kavramının farklı alanlardan çok sayıda etmeni bir araya getirmesi ve bu etmenlerin hepsinin aynı araçla ölçülebilmesinin mümkün olmamasıdır.

Yargının kalitesi hakkında bir kuram veya yargının kalitesi için bir tanım geliştirmek CEPEJ'in görev alanına girmektedir. Anca CEPEJ, hukuk sistemleri bünyesinde kaliteyi arttırmayı ve politika yapıcılarına ve yargı çalışanlarına kendi sistemlerinin özgül yönlerini hesaba katarak bu sistemlerin kalitesini yükseltebilmeleri için somut araçlar sunmayı hedeflemektedir.

Yargı alanının salt hizmet teminine indirgenemeyecek olan kendine özgü yönlerini dikkate almak CEPEJ'in görevidir: yargı, özgün ve benzersiz bir kamu hizmetidir; yargı, sosyal bağlar inşa eder.

Bu nedenle CEPEJ, yargı sistemlerinin çeşitli muhataplarını da göz önünde bulundurarak – taraflar, tanıklar, mağdurlar, yargı çalışanları veya yurttaşlar kalite konusunda her zaman aynı beklentiye sahip değildir –, yargının kalitesine etkide bulunan çok sayıda yapısal etmenin pratik bir şekilde altını çizmeyi seçmiştir.

Bu kontrol listesi CEPEJ bünyesindeki Yargı Kalitesi Çalışma Grubu (CEPEJ-GT-QUAL)¹ tarafından hazırlanmış ve CEPEJ'in 2-3 Temmuz 2008 tarihlerinde gerçekleştirilen 11'inci genel kurul toplantısında kabul edilmiştir.

***

Bu belge, politika yapıcıların, mahkeme yöneticilerinin, mahkeme başkanlarının, hakimlerin ve diğer yargı çalışanlarının, yargı sisteminin hangi düzeyinde faaliyet gösteriyorlar ise o düzeyde sunulan hizmetlerin kalitesinin yükseltilmesi konusundaki sorumluluklarıyla yüzleşmelerini sağlayacak bir "iç gözlem aracı" olarak değerlendirilebilir.

Bu aracın temel hedefi, uygun bilgilerin toplanması ve kaliteyle ilgili yönlerinin analiz edilebilmesi konusunda yargı sistemlerine yardımcı olmaktır.

Başka genel kalite modelleri (örneğin, "Avrupa Kalite Yönetimi Vakfı" modeli) veya ulusal düzeyde geliştirilen modeller (örneğin, Finlandiya Rovaniemi Temyiz Mahkemesi tarafından geliştirilen "Kalite Modeli" veya Hollanda'da geliştirilen "Rechtspraak Modeli") ile karşılaştırıldığında bu belgeyi "benzersiz" kılan şey, yargının kalitesini üç düzeyde ele almasıdır: ulusal düzey, mahkeme düzeyi ve münferit hakim düzeyi. Bu üç düzeyin her biri için bir dizi soru formüle edilebilir. Bu sorular eksiksiz değildir ve daha da genişletilebilir. Bu belgenin ardında yatan genel fikir, mahkemelerin ve bir bütün olarak yargı sisteminin kalitesinin artırılması arayışında politika yapıcılara ve yargı çalışanlarına yardımcı olmaktır.

Okuyucu, bu belgede sunulan modellerin *yegâne* veya var olan *en iyi* kalite modelleri olmadığını akılda tutmalıdır. Başka model seçenekleri de mevcuttur. Belgede sunulan modellerin temel amacı, yargının kalitesini veya mahkemelerdeki kalite düzeyini konu alan bir tartışmaya başlarken konunun temel unsurları hakkında okuyucuya fikir vermektir.

***

---

1 Komisyon üyeleri: Daimar LIIV (Estonya), François PAYCHÈRE (İsviçre), André POTOCKI (Fransa), Johannes RIEDEL (Almanya), John STACEY (İngiltere), Kari TURTIAINEN (Finlandiya), Elske Van AMELSFORT (Hollanda), Mikhail VINOGRADOV (Rusya Federasyonu); Komisyon çalışmalarına Julien LHUILLIER (Fransa) bilimsel uzman olarak, Jean-Jacques KUSTER (Avrupa Üst Düzey Mahkeme Görevlileri Birliği) ve Klaus DECKER (Dünya Bankası) ise gözlemci olarak katılmışlardır.

GİRİŞ

Yargıda ve mahkemelerde kalite

Bu kontrol listesinde önerilen kalite modeli, beş ölçüm alanı çerçevesinde geliştirilmiştir. Bunlardan dördü konunun arz yönü (yargı altyapısı, adalet bakanlığı, yargı konseyi) ve bir tanesi ise talep yönü (mahkemeleri kullananlar) ile ilgilidir.

Arz yönü

Modelin merkezine "strateji ve politika" konusu yerleştirilmiştir. Model, ulusal düzeyde, bölgesel düzeyde veya mahkeme düzeyinde misyon tanımlama, orta vadeli ve uzun vadeli program geliştirme, bir bütün olarak veya münferit mahkemeler düzeyinde yargı sistemlerinin gelecekteki genel gelişim yönü ve örneğin diğer yargı aktörleriyle (kamu hukuk kurumları ve özel yargı uzmanları gibi) işbirliğinin güçlendirilmesi için yapılan politika tercihleri ile ilgili olarak gerçekleştirilen bütün faaliyetleri kapsamaktadır. Söz konusu faaliyetler ayrıca, mahkemelerin bağımsız konumlarının ve yetkilerinin korunması ile ilgili mevzuatın hazırlanması veya değiştirilmesini de içermektedir.

Yargının düzgün işleyebilmesi, hakimlerin, savcılarının ve diğer personelin kalitesine güçlü bir şekilde bağlı olduğu için kalite modelinin ikinci önemli alanını insan kaynakları ve yargının statüsü oluşturmaktadır. Politika yapıcılar ve mahkeme yöneticileri, insan kaynakları alanında politika geliştirmeye (hakimlerin, savcılarının ve diğer personelin işe alınması, eğitim ve öğretimi ile meslek yaşamları) yeterli önemi vermelidirler. Mahkemeler, bilginin büyük rol oynadığı kurumlar olduğu için yargıçlar, savcılar ve diğer personel arasında bilgi paylaşımını güçlendirecek politikaların geliştirilmesine de ihtiyaç duyulmaktadır.

İnsan kaynakları, yargı sistemlerinin en değerli varlıklarından birini oluşturmaktadır. Bununla birlikte, kaliteyi belirleyen yegâne etmen bu değildir. Mahkemelerin düzgün şekilde işleyebilmesi için yeterli mali kaynağın ve hakim, savcı ve diğer personelin mahkemelerdeki davaları düzgün şekilde ele alabilmelerini ve yerinde, etkin ve verimli kararlar verebilmelerini sağlayacak uygun araçların da sağlanması gerekir. O nedenle, pek çok Avrupa ülkesinde mahkemelerde bilgi ve iletişim teknolojilerinin (mahkeme yönetim bilgi sistemleri, elektronik dosyalar, elektronik veri alış verişi, video konferans düzenekleri, vb.) kullanılması teşvik edilmektedir. Ayrıca, mal alımı, mahkeme binalarının ve binalardaki veri tabanlarında veya özel güvenli alanlarda saklanan mahkeme dosyaları vb. bilgi güvenliğinin sağlanması ile ilgili konulara da dikkat edilmesi gerekmektedir. Kalite modelinde bütün bu başlıklar "yargı araçları" kutusunda özet olarak ele alınmaktadır.

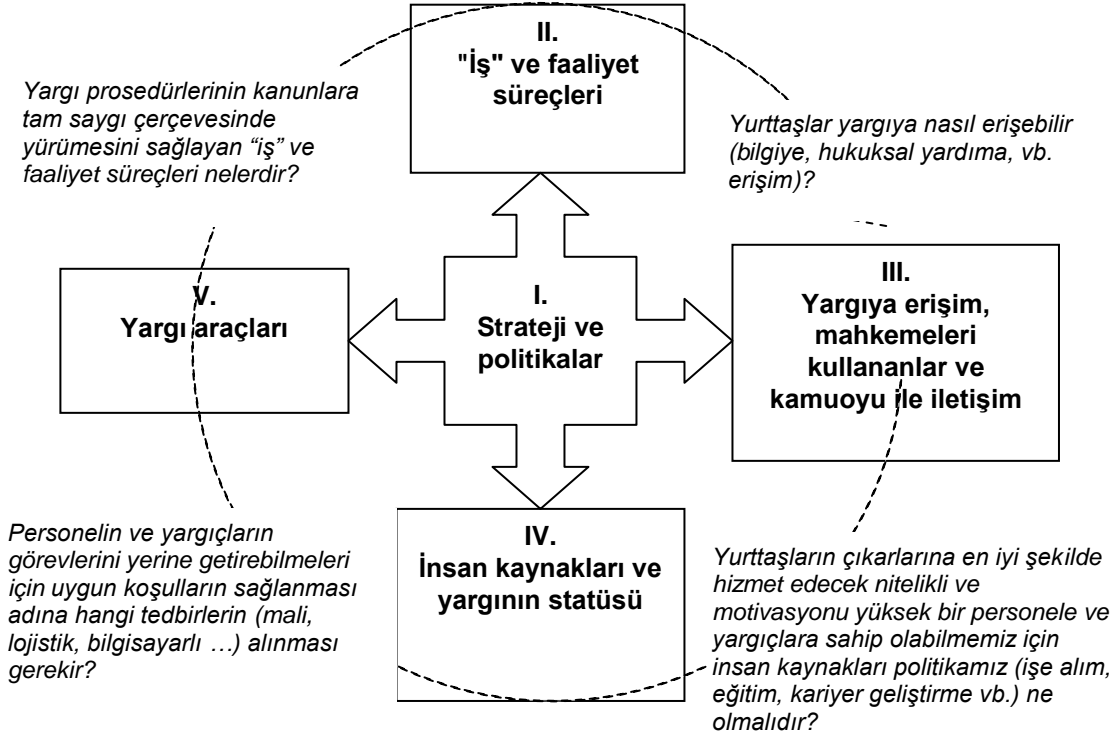
Kalite modelinin dördüncü alanını "iş" ve faaliyet süreçleri oluşturmaktadır. Bunlar dava hazırlığından hakim tarafından nihai kararın verilmesine ve yürürlüğe sokulmasına kadar bütün faaliyetleri kapsamaktadır. Kaliteye ancak ulusal, bölgesel veya yerel (mahkeme) düzeyinde örneğin davaların mahkemeler ve/veya yargıçlar arasında paylaşılmasına, dava oturumlarının etkinliğinin artırılmasına ve davaların etkili şekilde yönetilmesine yönelik objektif politikaların veya hukuksal kesinliği veya yurttaşların yargısal karar alma süreçlerine katılımını arttırıcı politikaların geliştirilmesi gibi özel tedbirler alınarak etkide bulunulabilir.

Talep yönü

Avrupa Kalite Yönetimi Vakfı (EFQM), Kurum Karnesi, Altı Sigma vb. bütün genel kalite modellerinde müşteri yönelimli bir yaklaşımın altı çizilmektedir. Elbette kamu kurumları ile özel şirketler arasında belirli açılardan farklar bulunmaktadır. Bu nedenle CEPEJ, bir kamu hizmetini ele alması nedeniyle müşterilerden [müvekkillerden] ziyade mahkemeleri hesaba katacaktır. Kalitenin üst düzeyde olması ile "kullanıcı" memnuniyeti ve müşterilerin [müvekkillerin] ihtiyaç ve isteklerinin yeterince dikkate alındığı bir yönetim yaklaşımı arasında önemli bağlar mevcuttur. Ve mahkemeler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin belirli bir kısmının (ceza alanında) tüm yasal hak ve bireysel özgürlüklerine saygı gösterilmesi gereken "gönülsüz kullanıcılara" yönelik olduğu da bir gerçektir.

Bir bütün olarak yargı sisteminin kalitesinin sürdürülmesi veya geliştirilmesi için yargıya yeterli düzeyde erişimin sağlanması da önemlidir. Bir hukuksal yardım programının geliştirilmesi, davacı taraflara olağan anlaşmazlık çözümü yollarının dışında alternatif tedbirlerin önerilmesi, yurttaşlara ve mahkemeleri kullananlara mahkemelerin nasıl işlediğine dair pratik bilgi verilmesi veya korunmasız bireylere özel ilgi gösterilmesi vb. konularda ulusal (veya bölgesel) düzeyde tedbirler geliştirilebilir. Ne var ki, yargıya yeterli erişim düzeyinin sağlanması da kâfi gelmeyecektir. Kamuoyunun yargıya kabul edilebilir düzeyde güven duyması ve aynı zamanda meşruiyet de gereklidir. Aşağıda sunulan modelde kamuoyu güveninin ve meşruiyetin ele alınmasının sebeplerinden biri budur. Bir bütün olarak bakıldığında, yargıda yüksek kalitenin göstergesi, kamuoyu tarafından yargıya duyulan ileri derecede güvendir.

Kalite modeli, aşağıdaki grafikte özet olarak açıklanmaktadır.

Kontrol listesi nasıl kullanılır?

Kontrol listesi politika yapıcılara (ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde), mahkeme yöneticilerine, yargıçlara ve yargıda ve mahkemelerde kalitenin artırılmasından ve geliştirilmesinden sorumlu diğer personele yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu kontrol listesini adalet bakanlıkları, yüksek yargı konseyleri, yüksek mahkemeler, temyiz mahkemeleri, asliye mahkemeleri, uzman mahkemeler vb. kullanabilirler.

Kontrol listesi, yukarıda tanımlanan beş alan etrafında oluşturulmuştur. Her alanın alt konuları tanımlanmış ve bir soru listesi verilmiştir. Sorular, kalite politikalarının, kalite tedbirlerinin veya mahkemelerin ve yargının kalitesiyle ilgili diğer kayda değer hususların var olup olmadığını hızla ve kolayca gösterebilecek şekilde hazırlanmıştır.

Kontrol listesini kullananlar, bir kurumda belirli bir konunun veya dikkate alınması gereken belirli bir noktanın gündeme alınıp alınmadığı – ilgili kutulara "tik" atılarak – kontrol edebilirler. Eğer alınmamış ise kurumların yeni politikalar geliştirmelerine, mevcut politikalarda değişikliğe gitmelerine ve mahkemelerin, hakimlerin, savcılarının ve personelin çalışmalarında kaliteyle ilgili bazı konulara özen göstermelerine yardımcı olabilir.

Her sorudan sonra Őu sũtunlara yer verilmiştir: Devlet (D), Mahkeme (M) ve Hakim (H). Bu kontrol listesinin, hakim ve mahkemelerin bŕlge dũzeyinde sorumluluk sahibi olduğu belirli ũlkelerde uygulanabilmesi iÇin idari bŕlge (B) sũtunu da eklenmiŐtir (ŕrneĐin, İsviÇre'nin kantonları veya Almanya'nın eyaletleri iÇin). Kontrol listesinde yer alan bũtũn sorular sizin ŕzel durumunuz iÇin aŐıklayıcı olmayabilir. Bu tũr durumlarda "İ" (ilgisiz) kutusuna "tik" atılması gerekmektedir.

Ŗrnek

Yargı işleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	İ
I. STRATEJİ VE POLİTİKA					
I.1. Yargı ŕgũtlenmesi ve yargı politikası					
1. Yargıyla ilgili genel politika ve strateji belgelerini hazırlamakla sorumlu bir resmi makam (Adalet Bakanlığı veya Yũksek Yargı Konseyi) mevcut mu?	X				
2. Mahkemeleri veya mahkeme ŕgũtlenmesini destekleyen herhangi bir mevzuat var mı?		X			
3. Yargının yasama ve yũrũtme organları karşısında bağımsızlığını koruyacak anayasal dũzeyde (veya normlar hiyerarŐsisinin en ũst dũzeyinde) bir gũvence sŕz konusu mu?	X				

Değerlendirme

Kontrol listesinde değerlendirme iÇin de bir yer ayrılmıŐtır. Bunun nedeni, politika, faaliyet ve performans değerlendirmesinin kalite politikasının ayrılmaz bir parŐası olmasıdır. DeĐerlendirmelerden elde edilen bilgi, yargının ve mahkemelerin daha kaliteli hale gelmesini hedefleyen deĐiŐtirme ve geliştirme faaliyetlerine kaynaklık edebilir.

(D: Devlet; B: Bölge; M: Mahkeme; H: Hakim, İ: İlgisiz)

Yargı işleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	İ
I. STRATEJİ VE POLİTİKA					
I.1. Yargı örgütlenmesi ve yargı politikası					
1. Yargıyla ilgili genel politika ve strateji belgelerini hazırlamakla sorumlu bir resmi makam (Adalet Bakanlığı veya Yüksek Yargı Konseyi) mevcut mu?					
2. Mahkemeleri veya mahkeme örgütlenmesini destekleyen herhangi bir mevzuat var mı?					
3. Yargının yasama ve yürütme organları karşısında bağımsızlığını koruyacak anayasal düzeyde (veya normlar hiyerarşisinin en üst düzeyinde) bir güvence söz konusu mu?					
4. Mahkemelerin uzmanlaşması ve/veya belirli hakim kategorileri ile ilgili bir politika mevcut mu?					
5. Mahkemeler için tanımlanmış hedefler (performans hedefleri) mevcut mu?					
6. Mahkemedeki kaynaklar ve bu kaynakların planlanmasıyla ilgili bir strateji ve politika mevcut mu?					
7. Mahkemelerin coğrafi yerleşimiyle ilgili politikalar dahil olmak üzere, mahkemelerin yapısı ve yetkileri ile ilgili bir politika mevcut mu?					
I.2. Misyon, strateji ve hedefler					
1. Mahkeme yönetimi bir misyon/vizyon ile bir strateji (tarafsızlık, bağımsızlık, hukuksal kesinlik ve erişim gibi yargının temel özellikleri bu metinlerde ifade edilmelidir) belirlemiş durumda mı?					
2. Mahkeme yönetimi, paydaşlar, hakim ve savcılar ile mahkeme personeli arasında misyon/vizyon ile stratejinin yaygın tanıtımını yapıyor mu?					
3. Mahkeme yönetimi, misyon/vizyonu somut ve ölçülebilir hedef ve önceliklere tercüme ediyor mu? Mahkemenin performans göstergeleri var mı?					
4. Mahkeme yönetimi, bu hedeflere ulaşılabilmesi için önem taşıyan kritik başarı faktörlerini belirliyor mu?					
5. Mahkeme yönetimi, belirli bir mahkeme politikasını belirlerken iç ve dış paydaşların meşru ihtiyaç ve istekleriyle ilgili beklentileri dikkate alıyor mu?					
6. Mahkeme yönetimi iç ve dış paydaşlarla sistematik temaslarda bulunuyor mu?					
7. Mahkeme yönetimi, kurumun tamamında iyileşmeyi ve gelişmeyi teşvik eden bir kültür yaratıyor mu?					
8. Mahkeme yönetimi, mahkeme politikalarının hangi öncelikler temelinde geliştirileceğini belirledi mi?					
9. Mahkeme yönetimi, bu önceliklerle ilgili karar alma süreçlerinin nasıl işleyeceğini tanımladı mı?					
I.3. Davaların paylaşılması ve yargıçlardan diğer personele sorumluluk devri					
1. Her yargıcın iş yükünü izlemeye yönelik sürekli bir takip sistemi mevcut mu?					
2. Mahkemenin davaları yeniden atama veya mahkemenin verimliliğini arttırmak için atam yapma imkanı var mı? Mahkeme, söz konusu yeniden atamalara imkan tanıyacak bir esnekliğe sahip mi?					
3. Mahkeme yönetimi, yargıçlardan diğer personele sorumluluk devrine ilişkin bir politika geliştirmiş durumda mı?					
4. Mahkeme yönetimi, davaların yargıçlar arasındaki paylaşımına ilişkin objektif bir yöntem tanımlamış durumda mı?					
5. Davaların paylaşımına ilişkin bilgiler bütün mahkeme kurumunun bilgisine sunuluyor mu?					
6. Mahkeme yönetimi, mahkeme katipliğinin temel görev ve standartlarını tanımlamış durumda mı?					

Yargı işleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	İ
I.4. Stratejinin değerlendirilmesi					
1. Stratejik risklerin yönetilmesine ilişkin bir değerlendirme sistemi mevcut mu?					
2. Mahkemenin kurumsal yapısında gerçekleştirilen değişikliklerle ilgili politikaların uygulanması düzenli olarak değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					
3. Mevzuatta yapılan değişikliklerin uygulanması düzenli olarak değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					
4. Mevzuattaki değişiklikler ve bunların mahkemeler ve/veya yargıçlar / savcılar üzerindeki etkisi değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					
5. Yargı davalarının ve alternatif anlaşmazlık çözümlerine yönelen davaların etkinlik ve verimliliği sistematik olarak değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					

II. "İŞ" VE FAALİYET SÜREÇLERİ

II.1. Mevzuat					
1. Yeni mevzuat hazırlama veya var olan mevzuatta değişikliğe gitme süreçlerinde kalite standartları ve kılavuzları kullanılıyor mu?					
2. Yeni mevzuatın düzenlenmesi veya var olan mevzuatta yapılan değişikliklerin mahkemelerin iş yükü üzerindeki etkisi değerlendirmeye tabi tutuluyor mu? Yanıt evet ise, bu durum mahkemelerin (personel) kapasitesinde değişiklik yapılmasına yol açıyor mu?					
3. Yürütme organı tarafından Parlamenta sunulan mevzuat teklifleri, yasama süreci kapsamında bağımsız otoriteler tarafından değerlendirilip yoruma tabi tutuluyor mu?					
4. Usul kanunları (medeni hukuk, ceza hukuku, idari hukuk kapsamında) düzenli olarak gözden geçirilerek mahkemelerdeki davaların etkinlik ve verimliliğini arttıracak şekilde değişikliğe tabi tutuluyor mu?					
5. ADR'nin kullanımına ilişkin özel bir mevzuat (şekil veya usul kanunları) mevcut mu?					

II.2. Mahkemelerdeki dava süreçleri					
1. İş yükünün yargıçlar arasında adil ve etkin bir şekilde paylaşılmasını sağlayacak tedbirler (örneğin, dava akışının, her yargıca tevdi edilen dava sayısının, davanın görülme hızının takip edilmesi, kurum dışındaki faaliyetlerin sayımının yapılması vb.) alınıyor mu?					
2. Hakimlerin görev alanları ile kendilerine tevdi edilen dosyalar arasındaki uyumu sağlayacak tedbirler (eğitim dönemleri, uzmanlaşma, davaların yeniden gruplandırılması, "deneme dosyaları", vb.) alınıyor mu?					
3. Dosyaların yargıçlar arasında paylaşılması sürecinin şeffaf işlenmesini sağlayacak tedbirler (örneğin, başlangıç kriterleri ve kamuya açık objektif kriterler) alınıyor mu?					
4. Davaların tek bir hakim tarafından mı yoksa bir yargıçlar heyeti tarafından mı görüleceğine ilişkin yerleşik bir politika mevcut mu?					

II.3. Hukuksal kesinlik					
1. Hukuksal kesinliğin geliştirilip yaygınlaştırılmasına yönelik bir politika mevcut mu?					
2. Hukuksal kesinliğin geliştirilip yaygınlaştırılması için kullanılan belirli araçlar (örneğin bir iç içtihat sistemi veya ilgili içtihatların tartışılmasını sağlayacak toplantıların örgütlenmesi gibi) mevcut mu?					

II.4. Davaların yönetilmesi					
1. Her hakim, kendi bölümünde sonuçlandırılmayı bekleyen davaların durumu hakkında – gerçek zamanlı olarak – bilgi sahibi olmasını sağlayacak özel araçlara sahip mi?					
2. Hakimlerin bu bilgiyi kendi idari personeliyle paylaşma imkânı mevcut mu?					
3. Bu bilgi mahkemeye paylaşılıyor mu?					
4. Yargıçlar, sonuçlandırılmayı bekleyen bir davayı çözüme ulaştırmak için alternatif ancak zora dayalı olmayan tedbirler alma imkânına sahip mi?					
5. Mahkemelerdeki davalar (ilkesel olarak) halka açık olarak mı görülüyor?					
6. Davalar, anlaşmazlıkların çözümü için uygun çareler aranarak mı görülüyor?					
7. Davalar, tarafların ve davanın diğer katılımcılarının masraflarını en aza indirecek şekilde mi düzenlenip görülüyor?					

Yargı işleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	i
8. Hakimlerin davaları düzgün şekilde hazırladıkları, davaları görmek için yeterli bilgi birikimine sahip oldukları ve içinde buldukları durumun yargıçlar tarafından tam olarak anlaşıldığı konusunda tarafların ve avukatların güven duymalarını sağlayacak tedbirler alınıyor mu?					
9. Yargıçlar / savcılar, belirli anlaşmazlıkları arabuluculara devretme yetkisine sahip mi?					
10. Arabuluculuk sürecinin davayı gereksiz şekilde uzatmamasını güvence altına alacak rutin uygulamalar mevcut mu?					

II.5. Duruşmaların yönetilmesi					
1. Duruşmaların hazırlanmasına yönelik herhangi bir politika mevcut mu?					
2. Mahkemedeki duruşmanın zamanı, davanın süresine ve duruşmalara hazırlık için gereken süreye karar verilmesi için taraflardan oluşan bir konseyle işbirliği içinde ve davanın alınmasından sonra belirli bir süre sonra mı belirleniyor?					
3. Duruşmaların zamanında başlayıp başlamadığını ölçmeye yönelik bir sistem mevcut mu?					
4. Duruşmaya ara verildiğinde veya duruşma ertelendiğinde taraflara bilgi veriliyor mu?					
5. Mahkeme oturumlarının etkin bir şekilde takvimlendirilmesi için kullanılan bir bilgi sistemi mevcut mu?					
6. Yargıçlar: <ul style="list-style-type: none"> o Sözlü soruşturmaları da göz önünde bulundurarak dava dosyalarını uygun şekilde hazırlıyorlar mı? o Davadaki rollerinin davada yer alan çeşitli aktörler tarafından daha iyi anlaşılabilmesini sağlayabiliyorlar mı? o Taraflara ve tanıklara ayrılan konuşma sürelerini denetleyebiliyorlar mı? o Duruşmanın güvenliğini uygun şekilde kontrol altında tutabiliyorlar mı? o Davanın sözlü aşamasında tarafların ve tanıkların beklentilerini dikkate alıyorlar mı? o Davada çeşitli aşamaların her birine ayrılan süreyi kontrol edebiliyorlar mı? o Görevlerini tam zamanında yerine getiriyorlar mı? 					
7. Gereksiz bekleme sürelerini ortadan kaldırmak için duruşmalara yönelik mahkeme celbi mümkün olan en erken tarihte yollanıyor mu (randevuların programlanması, zaman aralıklarının tayin edilmesi, vb.)?					
8. Meşru gerekçelerin mevcut olması halinde taraflar davanın öncelikli olarak ele alınması talebinde bulunma imkânına sahip mi?					

II.6. Zaman yönetimi					
1. Öngörülebilir ve optimum zaman aralıklarının belirlenmesine yönelik bir politika mevcut mu?					
2. Yargı davalarında kabul edilebilir sürenin ne olduğu konusunda standart veya nomlar tanımlanmış durumda mı?					
3. Dava akışının gecikmeleri önleyecek şekilde yönetilmesine yönelik herhangi bir politika mevcut mu?					
4. Geciken davaların hızlandırılması ve biriken dava sayısının azaltılması için önlem alınmış durumda mı?					
5. Davaların zamanında görülmesi sürecinin yönetilmesinde yargıçlar aktif bir rol oynuyor mu?					
6. Taraflar, uygulanacak olan takvim konusunda mahkemeye müzakerede bulunma imkânına sahip mi? ²					
7. Duruşmanın görülmesinden sonra kararın verilmesi için belirli bir süre tayin edilmiş durumda mı?					

II.7. Yargı kararlarının yürürlüğe girmesi					
1. Yargı kararlarının yürürlüğe sokulması konusunda herhangi bir politika mevcut mu?					
2. Yargı kararlarının duyurulmasına ilişkin bir sistem mevcut mu?					
3. Yargıcın nihai kararı ile bu kararın taraflara bildirilmesi arasında geçen süreye ilişkin bir üst sınır belirlenmiş durumda mı?					
4. Yargıcın nihai kararı ile bu kararın uygulanması arasında geçen süre düzenli olarak izlemeye tabi tutuluyor mu?					
5. Kararların uygulanması belirli meslek mensuplarına tevdi ediliyor ise (icra memuru, vb.), söz konusu meslek mensupları adli merciler tarafından denetleniyor mu?					

² Daha ayrıntılı sorular için lütfen CEPEJ tarafından yayınlanan Zaman Yönetimi Kontrol Listesi'ne bakınız (CEPEJ (2005) 12 REV): www.coe.int/cepej

Yargı işleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	İ
II.8. Yargı sürecindeki ortaklar					
1. Başvurulabilecek mahkeme uzmanlarının ve tercümanlarının güncel bir listesi tutuluyor mu?					
2. Mahkeme, diğer kurumlarla (polis, avukatlar, savcılar, sosyal hizmet görevlileri, gardiyanlar, uzmanlar, vb.) işbirliğinde bulunuyor mu?					
3. Gardiyanların güncel bir listesi tutuluyor mu?					
4. Uzman ve mahkeme tercümanlarına yönelik bir kalite kontrol sistemi mevcut mu?					
5. Uzman raporlarının alınması için belirlenmiş sabit teslim tarihleri mevcut mu?					
6. Uzman raporlarının sonuçlarına itiraz edilmesi imkânı var mı?					
7. Uzmanlar ve mahkeme tercümanları sertifika sahibi mi?					

II.9. Dosya yönetimi ve arşivleme					
1. Mahkeme dosyalarının ve davaların kayıt altına alınmasına ve takip edilmesine yönelik bir dava yönetimi bilgi sistemi mevcut mu?					
2. Mahkeme dosyalarının ve mahkeme kararlarının arşivlenmesiyle ilgili özel bir politika mevcut mu?					
3. Mahkemede görülen davaların ve mahkeme kararlarının arşivlenmesi için bir (elektronik) bilgi sistemi mevcut mu?					
4. Mahkemede bir elektronik dosya sistemi mevcut mu?					
5. Mahkemeye elektronik ortamda belge sunulması mümkün mü?					

II.10 Performans değerlendirmesi³					
1. Mahkemelerdeki faaliyet risklerinin ve iç denetim kalitesinin mahkeme yöneticileri tarafından değerlendirilmesine yönelik bir sistem mevcut mu?					
2. (Mahkeme) politikalarında aşağıda bahsi geçen faaliyet risklerinin yönetilmesi konusu dikkate alınıyor mu? <ul style="list-style-type: none"> o Kamuoyunun yargı karşısındaki güven kaybıyla ilgili riskler (medyayla olan ilişkiler, yargıçlar/savcılar tarafından iletişim yönetimi, vb.) o Prosedürlerin güvenilirliğine ilişkin riskler (özellikle, bilgi sistemleriyle ilgili olanlar) 					
3. Mahkeme yönetimi, mahkemenin performansını düzenli olarak değerlendirmeye tabi tutuyor mu?					
4. Değerlendirme sonuçlarının yayınlanmasına ilişkin bir politika mevcut mu?					
5. Kaliteyle ilgili düzenlemeler ve kalite standartları düzenli olarak değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					
6. Değerlendirme sonuçlarının alınmasının ardından durumun iyileştirilmesine yönelik tedbirler tanımlanıp uygulanıyor mu? Bu iyileştirme süreçleri izleniyor mu?					
7. Hakim heyeti tarafından görülen davaların yüzdesi kayıt altına alınıp yayınlanıyor mu?					
8. Haklı bulunan itirazların sayısı kayıt altına alınıp yayınlanıyor mu?					
9. Temyiz davalarının yüzdesi kayıt altına alınıp yayınlanıyor mu?					
10. Hakimlerin ve mahkeme personelinin verimliliği kayıt altına alınıp yayınlanıyor mu?					
11. İptal kararlarının yüzdesi kayıt altına alınıyor mu?					
12. Davaların uzunluğu sistematik olarak kayıt altına alınıp yayınlanıyor mu?					
13. Belirli bir süre içinde gelen, sonuçlandırılmayı bekleyen ve karara bağlanan davaların toplam sayısının belirlenmesi imkânı var mı?					
14. Sonuçlandırılmayı bekleyen davaların özellikleri sistematik olarak inceleniyor mu?					
15. Biriken dava sayısını azaltmak için bazı hedefler belirlenmiş durumda mı?					
16. Her yargıcın faaliyetleriyle ilgili nicel ve nitel değerlendirme sistemleri mevcut mu?					
17. Belirli bir anda belirli bir hakim tarafından sonuçlandırılmayı bekleyen dava sayısı ile karara bağlanan dava sayısı hakkında bilgi verilmesi mümkün mü?					
18. Her yargıca kendi mahkeme dairesi ve başka meslektaşlarının mahkeme daireleriyle ilgili bilgiye ve tüm mahkemeye ilgili verilere erişim olanağı sağlanıyor mu?					
19. Mahkemenin insan kaynakları politikasında her bir yargıcın performansının nicel yönü de dikkate alınıyor mu?					

³ Yargı faaliyetlerinin kalitesinin kapsamı altına kesinlikle girmesine karşın yargı kararlarının kalitesi konusu burada CEPEJ tarafından kasıtlı olarak ele alınmamıştır. Bu konu, Avrupa Yargıçları Danışma Konseyi (CCJE) tarafından 11 (2008) No'lu Görüş çerçevesinde ele alınmıştır.

Yargı işleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	İ
III. YARGIYA ERİŞİM, YURTTAŞLAR VE KAMUOYUYLA İLETİŞİM					
III.1. Hukuksal bilgiye ve mahkemeye ilgili bilgiye erişim					
1. Mevzuat kolayca erişilebilecek şekilde yayınlanıyor mu?					
2. Mevzuat metinlerine erişim sağlayan ücretsiz (ücret talep etmeyen) internet siteleri mevcut mu?					
3. Resepsiyon personeli mahkeme ziyaretçilerine ve kullanıcılarına çalışma yöntemleri, usul kuralları ve diğer pratik bilgileri vermek üzere eğitim almış durumda mı?					
4. Mahkeme kararlarına ve diğer kararlara mahkemenin internet sitesi üzerinden erişilebiliyor mu?					
5. Mahkeme kararlarının yayınlanmasıyla ilgili bir politika mevcut mu?					
6. Azınlık dillerini konuşanlar/okuyanların, mevzuat metinlerinin resmi versiyonlarına kendi dillerinde erişim imkânı bulunuyor mu?					
7. Yargı davalarında kullanılan resmi dili anlamayanlara tercüman kullanma hakkı tanınıyor mu (ücretsiz olarak)?					
8. Mahkemelerde tercüme hizmeti veriliyor mu veya tercümanlar hızla göreve çağrılabilirler mi?					
9. Mahkemelerin işleyişiyle ilgili bilgiler yurttaşların kullanımına ve kolayca erişimine açık mı?					
10. Yurttaşların hak ve yükümlülükleriyle ilgili bilgiler (mevzuatta belirtilen şekliyle) kendilerinin yaygın kullanımına (örneğin genel kullanıma açık bir telefon numarası üzerinden) sunulmuş durumda mı?					
11. Bu bilgiler içeriği itibarıyla mevcut durumun çok çeşitli boyutlarını (risk altındaki çocuklar, boşanmalar, ceza davaları, islahatları, vb.) kapsayacak şekilde uyarlanmış durumda mı?					
12. Mahkemede, mahkeme ziyaretçilerine yönelik bir danışma bankosu var mı?					
13. Mahkeme resepsiyonunda ve/veya mahkemenin web sitesinde yararlanılabilecek durumda olan avukatların/dava vekillerinin güncel bir listesi mevcut mu?					
14. Mahkemedeki kullanıcılara yönelik herhangi bir bilgilendirme kitapçığı mevcut mu?					
15. Davacılar, davanın her aşamasında müdahil olabiliyor veya temsil edilebiliyor mu?					
16. Bir davacı, avukat tarafından temsil edildiğinde bu temsiliyet avukatlara bir tür temsiliyet tekeli sağlıyor mu?					
17. Avukatlar temsiliyet tekeline sahip olmadıklarında demek veya sendikaların davacılar (örneğin toplumsal konularda veya tüketici hukukuyla ilgili olarak) hukuksal danışmanlık ve yardım teklif etme imkânı bulunuyor mu?					

III.2. Mali erişim					
1. Gerekli mali olanaklara sahip olmayan davacıların kendi (medeni) hak ve görevleriyle ilgili bilgi edinebilmek için ücretsiz hukuksal danışmanlık hizmeti veya indirimli fiyata danışmanlık hizmeti alma hakkı bulunuyor mu? Yanıt evet ise bu durum hukukun bütün alanlarında geçerli mi?					
2. Davacılar, avukatlar tarafından ücretsiz kanuni temsiliyet veya indirimli fiyata kanuni temsiliyet (hükümetlerin hukuksal yardım bütçesinden karşılanmak üzere) elde etme olanağına sahip mi? Yanıt evet ise bu durum yalnızca cezai durumlarda mı geçerli yoksa bütün diğer alanlarda da uygulanıyor mu?					
3. İşlem ücretleri/harçları şeffaf mı?					
4. İşlem ücretlerinin/harçlarının makul düzeylerde tutulmasını güvence altına alan bir sistem mevcut mu?					
5. Ceza davalarında mahkeme ücretlerinin veya mahkeme vergilerinin ödenmesiyle ilgili genel kurallar mevcut mu? Ceza davaları dışında mevcut mu?					
6. Baro üyeleri ücretsiz hukuksal danışmanlık sağlıyor mu?					
7. Kamuoyunun dava ücretlerinden haberdar olabilmelerinin sağlanması için: <ul style="list-style-type: none"> o Avukatların/dava vekillerinin tahsil edecekleri harçları yayınlamaları ve müvekkilleriyle temas kurmaları talep ediliyor mu? o Avukatlar/dava vekilleri tarafından tahsil edilen aşırı yüksek harçlara itiraz edilmesi imkânı sağlayan kanuni prosedürler mevcut mu? o Uzmanlar tarafından tahsil edilen aşırı yüksek harçlara itiraz edilmesi imkânı sağlayan kanuni prosedürler mevcut mu? 					
8. Görevlendirilen avukatlar/dava vekilleri ve uzmanlar tarafından talep edilen harçlara itiraz etme olanağı (yasal olarak) mevcut mudur?					

Yargı işleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	İ
III.3. Fiziksel ve sanal erişim					
1. Mahkemeler etkin şekilde erişilebilir yerlere mi kurulmuş durumda?					
2. Mahkemenin ana binasından başka yerlerde duruşma gerçekleştirilmesi ile ilgili herhangi bir düzenleme mevcut mu?					
3. Resepsiyon personeli, mahkemeye çağrılan kişilerin stresini dikkate alacak şekilde düzgün bir eğitim almış durumda mı?					
4. Mahkeme, ziyaretçi kabulü sürecinin iyileştirilmesi için özel bir nizamname hazırlamış durumda mı?					
5. Engelli veya yaşlı bireyler aşağıdakilere kolayca erişim sağlayabiliyor mu? <ul style="list-style-type: none"> o Özel olarak rezerve edilmiş park alanları o Bina girişlerinde rampalar 					
6. Gerekirse birinin mahkeme salonuna kadar onlara eşlik etmesi imkânı bulunuyor mu?					
7. Bekleme ve duruşma salonları düzgün donanıma ve makul standartlara sahip mi?					
8. Mahkemede avukatların müvekkilleriyle görüşebilecekleri odalar mevcut mu?					
9. Bekleme odaları, karşıt tarafların bir arada beklemek zorunda kalmayacakları şekilde düzenlenmiş durumda mı?					
10. Mahkeme binalarına giren ziyaretçilere yol göstermek için açık işaret tabelaları konulmuş durumda mı?					
11. Alternatif anlaşmazlık çözüm yollarının kullanımı konusunda bir politika mevcut mu?					
12. Belirli anlaşmazlıkların çözümü için arabuluculara kolayca erişilebiliyor mu?					

III.4. Taraflara muamele					
1. Hakimler ve diğer personel, bir davacı ortaya çıktığında taraflara anlaşmazlıkla ilgili temel açıklamalarda bulunmak için yeterli zamana ve eğitime sahipler mi?					
2. Bir yandan mahkemenin tarafsızlık ve adil tutumunu muhafaza ederken diğer yandan davaların katılımcılarına uygun tavsiyelerde bulunulabiliyor mu?					
3. Davalardaki katılımcılara ve kamuoyuna saygınlıkları korunarak muamele ediliyor mu?					
4. Hakimler, mahkemeye çağrılan kişilerin ihtiyaçlarını karşılayabiliyor ve davanın hukuki dilini anlayabilmelerini sağlıyorlar mı?					
5. Hakimler, aşağıdaki tedbirleri almak suretiyle tarafların davayla ilgili masraflarını dikkate alıyorlar mı? <ul style="list-style-type: none"> o Alınacak tedbirlerin sınırlı tutulması (uzman raporları, mahkemeye yapılan ödemeler, vb.) o Tarafların maddi kaynakları üzerinde doğrudan etkide bulunan davalara öncelik verilmesi (işten atma, nafaka, vb.)? 					
6. Hakimler, duruşmada bulunanlara kendilerine neden öncelik verilmesi gerektiği veya herhangi bir özel taleplerinin olup olmadığı sorularını soruyor mu (örneğin, ayakta durmakta güçlük çeken kişiler)?					
7. Hakimler, duruşmalarını, kişilerin belirli zamanlarda dinlenilmesini sağlayacak şekilde düzenliyorlar mı?					
8. Tarafların özellikle de açıklama istemek için arada söz almalarına izin veriliyor mu?					
9. Kamuoyuna açık, genel bir şikayet prosedürü mevcut mu?					

III.5. Kararların sunulması					
1. Verilen kararın ilanı ve gerekçeleri hakim tarafından anlaşılır şekilde gerçekleştiriliyor mu?					
2. Kararın gerekçeleri ayrıntılı ve sistematik bir şekilde hazırlanıyor mu?					
3. Kararın gerekçeleri, kararın adil ve kanunlara uygun olduğu konusunda taraflara ve yargı çalışanlarına açık bir kavrayış sağlıyor mu?					
4. Yargı kararlarının sunumuna ilişkin özel kural ve standartlar mevcut mu?					
5. Yargı kararları hazırlanırken tarafların, avukatların, alt mahkemelerin veya yüksek mahkemelerin açıklamaları yeterince dikkate alınıyor mu?					
6. "Yığınsal" davalarda "standart" kararlar ve kurallar uygulanıyor mu?					

Yargı işleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	İ
III.6. Meşruiyet ve kamuoyunun güven duyması					
1. Yurttaşlara yargı sisteminin kalitesine ve işleyişine ilişkin yıllık raporlar sunuluyor mu?					
2. Bu rapor parlamentoda tartışılıyor mu?					
3. Kamuoyunun yargıya duyduğu güven düzenli olarak değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					
4. Mahkemelerin işleyişi (mahkeme performansı) ve kalitesi konusunda düzenli halka açık raporlar yayınlanıyor mu?					
5. Yargının işleyişindeki güçlükler hakkında çalışma yürütmesi amacıyla özel araştırma komiteleri kuruluyor mu? Bu komitelerin çalışmaları kamuoyuna açıklanıyor mu?					
6. Mahkemenin kullanıcılar için yayınladığı nizamnameler, kullanıcıların hak ve görevlerine yer veriyor mu?					
7. Taraflar, müdahil oldukları davaların hangi aşamada olduğuna ilişkin herhangi bir anda bilgi alma imkânına sahip mi? o Doğrudan (bilgi alınarak veya Internet aracılığıyla)? o Kanuni temsilci aracılığıyla dolaylı olarak (diğer bir deyişle, avukat veya dava vekili aracılığıyla)?					
8. Yargıda uygulanan disiplin tedbirleri ve yaptırımları sistemi hakkında kamuoyuna ve mahkemeyi kullananlara bilgi veriliyor mu ve rakamlar açıklanıyor mu?					
9. Yargı sisteminin önceliklerine ilişkin tartışmalarda yurttaşlara danışılıyor mu (finansman, belirli anlaşmazlıklara öncelik verilmesi, vb.)?					
10. Yargı sistemiyle bağlantılı bir toplumsal role sahip olan dernekler (mağdurlar, tüketiciler, vb.), yargının işleyişinin iyileştirilmesi konusunda özel bir role sahip olabiliyorlar mı?					
11. Mahkemelerin işleyişi ve kalitesiyle ilgili yerel düzeyde düzenli görüş alışverişleri yapılıyor mu (kamuoyuna açık tartışmalar, derneklerle toplantılar, okul çocukları tarafından yapılan ziyaretler, vb.)?					
12. Mahkemeler, basınla ilişkiler alanında eğitim almış özel bir görevli istihdam ediyorlar mı?					
13. Mahkeme hakimleri ile diğer yargı çalışanları arasında gerçekleştirilen istişare sonucunda uzlaşmaya varılan ve davranış kurallarını veya kurumsal düzenlemeleri konu alan belgelerden herhangi biri yayınlanıyor mu?					
14. Yurttaşların mahkemeleri ziyaret etmeleri "açık günler" düzenleniyor mu?					

III.7. Değerlendirme					
1. Kamuoyunda yargıya karşı (olası) güven kaybını ölçmeye yönelik bir değerlendirme sistemi mevcut mu?					
2. Kamuoyunda yargıya karşı olası güven kaybı riski oluştuğunda bu durum mahkeme politikalarında dikkate alınıyor mu (medyayla olan ilişkiler, hakimler/savcılar tarafından iletişim yönetimi)?					
3. İlgili kullanıcılar tanımlanmış durumda mı (kullanıcılar arasında davacılar, avukatlar, devlet savcıları, şartlı tahliye ve tahliye sonrası hizmetler, tercümanlar, çocuk koruma kurulları, uzmanlar, vb. yer almaktadır)?					
4. Mahkeme kullanıcılarının memnuniyeti düzenli olarak değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					
5. Kullanıcıların memnuniyet düzeyini gösteren anketlerin değerlendirme sonuçları kamuoyuna açıklanıyor mu?					
6. Bu konuda kaydedilen ilerlemeler söz konusu değerlendirmeler ışığında izleniyor mu (kullanıcılara soru sorulabilecek konular örneğin şunlar olabilir: yargıcın muamelesi ve davranışı, mahkemenin altyapısı ve hizmetleri, duruşma öncesi gecikmeler, yasal kesinlik ve kararın okunabilirliği ile ilgili izlenimler)? Mahkemelerin işleyişinin iyileştirilmesi için bu veriler kullanılıyor mu?					

IV. İNSAN KAYNAKLARI VE HAKİMLERİN VE PERSONELİN STATÜSÜ					
IV.1. İnsan kaynakları politikası					
1. Hakimlerin ve mahkeme personelinin işe alınması, seçilmesi, eğitimi, değerlendirilmesi, kariyer gelişimi ve ücretleriyle ilgili uzun vadeli bir strateji ve politika mevcut mu?					
2. Hakimlerin ve personelin işe alınması, seçilmesi, eğitimi, değerlendirilmesi, kariyer gelişimi ve ücret değişiklikleri ile ilgili kısa vadeli bir politika mevcut mu?					

Yargı işleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	İ
3. Hakimler ve savcılar için bağımsız bir ulusal eğitim enstitüsü mevcut mu (hukuk okulu)?					
4. Mahkemeler ve hakimler arasında bilgi paylaşımına ilişkin bir politika mevcut mu?					
5. Hakim ve savcıların ücretleri kanunla mı düzenleniyor?					
6. Hakim ve savcılar için bir değerlendirme sistemi mevcut mu?					
7. Hakim ve savcılar, kendilerine uygulanan değerlendirme kriterleri hakkında bilgi sahibi mi?					
8. Hakim ve savcıların değerlendirme kriterleri arasında aşağıdaki hususlara yer veriliyor mu? o Hakim ve savcıların kişisel ve mesleki dürüstlüğü; o Medyayla ilişkilerde uygun davranış sergileme; o Siyasi ve sendikal faaliyetlerde uygun davranış sergileme; o Medyadan ve siyasetten bağımsızlık; o Taraflara yönelik muamele; o Mesleki yeterlilikler.					
9. Hakim ve savcılarla ilgili değerlendirme kriterleri yeterince açık ve anlaşılır mı?					
10. Yargı sistemine kabul edilirken hakimlik veya savcılık makamına aday olan kişilerin becerileri değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					
11. Gelecekteki hakim ve savcıların kişisel etik davranışları yargı sistemine kabul edilmeleri öncesinde değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					
12. Gelecekteki hakim ve savcılarının seçiminde objektif kriterler uygulanıyor mu?					
13. Bu kriterler adaylar tarafından biliniyor mu?					
14. Hakimler dışındaki / savcılar dışındaki personel için bir değerlendirme sistemi mevcut mu?					
15. Bu sistemde uygulanan kriterler personel tarafından biliniyor mu?					

IV.2 Hakimlerin statü ve yeterlilikleri					
1. Hakim ve savcılarının statüsü ve konumları mevzuatla tespit edilmiş durumda mı?					
2. Hakim ve savcılarının temel yeterlilikleri genel politika belgelerinde ve mevzuatta tanımlanmış durumda mı?					
3. Hakim ve savcılar en iyi uygulamaları gerçekleştirmek ve davranış kurallarına uygun hareket etmek konularında teşvik ediliyorlar mı?					
4. Hakimlerin bağımsız statüsünün korunması hususu mevzuatta tanımlanmış durumda mı?					
5. Bir hakimler konseyi mevcut mu? Bu konsey, hakimlerin bağımsızlığının güçlendirilmesi konusunda herhangi bir rol oynuyor mu?					

IV.3. Eğitim ve yeterliliklerin geliştirilmesi					
1. Mahkeme yönetimi mahkeme bünyesindeki daireler arasında işbirliğini teşvik ediyor mu?					
2. Mahkeme yönetimi, hakim ve savcılar ile mahkeme personelinin mesleki bilgi ve becerileriyle ilgili gereksinimleri takip ediyor mu?					
3. Mahkeme yönetimi, bütün mahkeme personelinin mesleki deneyim ve tutumlarına yönelik bir politika geliştirmiş durumda mı?					
4. İşbirliği ve dürüstlük kültürünün güçlendirilmesine yönelik bir mahkeme politikası mevcut mu?					
5. Mahkeme yönetimi, mahkemenin bütün düzeylerinde yargı dürüstlüğüne sağlamak ve teşvik etmeye yönelik bir politika benimsemiş durumda mı?					
6. Vekil hakimlerin kullanımına yönelik bir politika mevcut mu?					
7. Mahkeme yönetimi, hakimlerin uzmanlaşmasına yönelik bir politika geliştirmiş durumda mı?					
8. Mahkeme yönetimi, personelin temel yeterliliklerini tanımlamış durumda mı?					
9. Duruşma yönetimine ilişkin kurumsal beceri ve teknikler, yargı sistemine girişte verilen başlangıç eğitiminin kapsamı altında yer alıyor mu?					
10. Hakim ve savcılar başlangıç eğitimi ve/veya sürekli eğitim alıyorlar mı?					
11. Başlangıç eğitimi ve/veya sürekli eğitim konusunda bir standart mevcut mu?					
12. Gelecekteki hakim ve savcılara yargı sistemine kabul edilmeleri öncesinde kişisel etik davranışlar konusunda eğitim veriliyor mu?					
13. Sürekli eğitimde etik ile ilgili hususlar ele alınıyor mu?					
14. Belirli bir çalışma alanına özgü – örneğin, çocuk mahkemeleri – etik konuları özel bir şekilde ele alınıyor mu?					

Yargı işleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	İ
15. Hakim ve savcılarının tutum ve davranışlarıyla ilgili yeterliliklere yeterli derecede önem veriliyor mu?					
16. Duruşmalarla ilgili kurumsal yeterlilik ve teknikler sürekli eğitimlerde ele alınıyor mu?					
17. Yargı sistemine giriş öncesinde raporlama teknikleri başlangıç eğitiminin konusunu oluşturuyor mu?					
18. Raporlama teknikleri sürekli eğitimin konusunu oluşturuyor mu?					
19. Hakim ve savcılarının görev değişikliklerinde, yeni bir görev için ihtiyaç duyulan bilgilerin edinilmesi konusu dikkate alınıyor mu?					
20. Özel görevler – bir dairenin veya bir mahkemenin başkanlığı – söz konusu olduğunda özel bir eğitim programı uygulanıyor mu?					
21. Özel görevler – çocuk mahkemeleri veya ticari konular – söz konusu olduğunda özel bir eğitim programı uygulanıyor mu?					
22. Mahkeme düzenli, bütün hakimlerin katılabileceği ve – idari meselelerin yanı sıra – yargıyla ilgili konuları tartışma imkânı bulabileceği hakim toplantıları, kalite geliştirme konferansları veya başka türlü etkinlikler düzenliyor mu; özellikle hakimler tarafından bu tür etkinlikler önerildiğinde bu öneriler dikkate alınıyor mu?					

IV.4. Bilgi paylaşımı, kalite ve alternatif anlaşmazlık çözümü					
1. Mahkeme yönetimi, bilgi paylaşımı kültürünün gelişmesini teşvik ediyor mu?					
2. Hukuksal bilgi kaynakları mevcut mu ve kolay erişilebilir durumda mı?					
3. Hakim ve savcılar bir tür akran değerlendirmesi (davaların meslektaşlar arasında tartışılması) veya denetleme (davaların daha kalifiye meslektaşlarla tartışılması) uygulamasına sahip mi?					
4. Akran değerlendirmelerinde gizli kayıtlar kabul edilebilir bir bilgi kaynağı olarak kabul ediliyor mu?					
5. Hakimler görev yaptıkları mahkemelerde, yüksek mahkeme içtihatları ışığında kendi yetki alanlarını tartışmak üzere “kalite gruplarına” katılıyorlar mı?					
6. Hakimler, kendi iradeleriyle tartışma forumlarına katılıyorlar mı? <ul style="list-style-type: none"> o Başka mahkemelerden meslektaşları ile o Avukatlar vb. olağan aktörler ile o Diğer üçüncü taraflar ile 					
7. İptal edilen veya bozulan kararların tartışılmasına yönelik bir politika mevcut mu?					
8. Alt mahkemeler ile temyiz mahkemeleri arasında düzenli istişare mekanizmaları mevcut mu?					
9. Hakim ve savcılarının kendi kendilerini eğitmeleri konusunda yeterli olanaklar mevcut mu?					
10. Hakimler tarafından verilen kararlar hakkında derinlemesine değerlendirmelerde bulunma konusunda yeterli olanaklar mevcut mu?					
11. Hakimlerin tarafsızlık ve dürüstlüğü konusuna yeterince özen gösteriliyor mu? (Örneğin, ahlaki ikilemleri veya etik komitesinin uygulamaları konusunda yapılan atölye çalışmaları).					
12. Yargıçlara alternatif anlaşmazlık çözümü konusunda eğitim veriliyor mu?					
13. Hakimler, savcılar ve diğer personel mensupları arasında yıllık kişisel gelişim tartışmaları (yöntemli ve planlı) gerçekleştiriliyor mu? Bu tartışmalar sırasında ortaya konulan hedeflere ulaşıyor mu, bu süreç takip ediliyor mu?					

IV.5. İnsan kaynakları politikasının değerlendirilmesi					
1. İnsan kaynakları politikasının izlenmesine yönelik kriterler (örneğin, hastalık izni, çalışma ve eğitimlerin verimliliği, talep edilen eğitim düzeyine uygun hareket edilip edilmediği ve verimlilik konusunda kriterler) mevcut mu ve insan kaynakları politikası düzenli olarak değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					
2. Hakim, savcı ve diğer personelin memnuniyeti (örneğin anketler vasıtasıyla) düzenli olarak değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					
3. Bu değerlendirmelerin sonuçları yayınlanıyor mu?					

Yargı İşleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	İ
4. İnsan kaynakları değerlendirme çalışmaları sonucunda kaydedilen ilerleme izleniyor mu (örneğin, iş yükü, performans değerlendirmesi, eğitim olanakları, mesleki gelişim ve denetim biçimi ile ilgili personel memnuniyeti)?					
5. Hakimlerin ve diğer personelin eğitim ve yeterlilik geliştirmesine yönelik politikaları sistematik olarak değerlendirmeye tabi tutuluyor mu?					

V. YARGI ARAÇLARI

V.1. Finansman					
1. Yargı sistemine yeterli düzeyde finansman sağlanmasını güvence altına alacak bir bütçeleme süreci mevcut mu?					
2. Yargının bağımsızlığının korunmasını sağlamak için yargıçlara yeterli finansal kaynak temin ediliyor mu?					
3. Mahkemelerin, mahkeme binalarının, mahkemelerdeki ofislerin teknik ekipmanın ve mahkeme güvenliğinin gerektirdiği finansal kaynaklarla ilgili objektif kalite standartları/normları geliştirilmiş durumda mı?					
4. Mahkemelerin verimliliği için faaliyet ve finansman standartları belirlenmiş durumda mı?					
5. Mahkemede bütçe kalemlerinin (örneğin, personel masrafları, materyal masrafları) dağıtımına yönelik objektif bir politika mevcut mu?					
6. Mahkemenin kalite sistemine yönelik özel bir bütçe kalemi mevcut mu?					

V.2. Bilgi sistemleri					
1. Mahkemelerde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımına yönelik bir politika mevcut mu (e-adalet, video konferansı, elektronik veri değişimi, vb.)?					
2. Mahkeme bilgi sistemleri düzenli olarak gözden geçirilip iyileştiriliyor mu?					
3. İnsan kaynakları-bilgi sistemlerinin geliştirilmesi çalışmaları mahkeme faaliyetleriyle ilgili diğer sistemlerin (örneğin, dava yönetimi bilgi sistemleri, finansal bilgi sistemleri, vb.) (teknik) şartnameleriyle uyumlu mu?					
4. Mahkeme yönetimi bilgi sisteminde kayıt altına alınan bilgiler, mahkemenin performansı hakkında genel bir fikir veriyor mu?					
5. Mahkeme yönetimi bilgi sisteminde kayıt altına alınan veriler bütün mahkeme personeli (veya yetkili personel) tarafından mı, yoksa yalnızca uzman personel (örneğin, bilgi teknolojileri alanındaki uzmanlar) tarafından mı incelenip kullanılabilir?					
6. Bilgilerin muhafaza edilmesi konusunda gizlilik kuralları (örneğin, kişinin kendi evinden sisteme veri girişinin yasaklanması) belirlenmiş durumda mı?					
7. Sistemde muhafaza edilen bilginin güvenliği (sisteme bilgisayar korsanlarının girmesi riskine karşı) sağlanıyor mu?					
8. Mahkeme performansını ve finansman tahsisatını izlemek için makul bir bütçeleme süreci tesis edilmiş durumda mı?					

V.3. Lojistik ve güvenlik					
1. Mahkemelerin mal ve hizmet alımını gerçekleştiren bir kurum mevcut mu?					
2. Dışarıdan hizmet alımına yönelik bir politika mevcut mu?					
3. Mahkeme yönetimi standart bir satın alma prosedürü takip ediyor mu?					
4. Mahkeme yönetimi, satın alınan tüm mal ve hizmetler için standart bir denetleme prosedürü takip ediyor mu?					
5. Mahkeme yönetimi tedarikçileri düzenli olarak değerlendirmeye tabi tutuyor mu?					
6. Mahkeme yönetimi uzun vadeli bir ofis tahsisat planına sahip mi?					
7. Mahkeme yönetimi, mahkemenin fiziksel ve bilgi teknolojileri alanındaki güvenliğiyle ilgili bir politika geliştirmiş durumda mı?					

Yargı işleyişinin temel unsurları	D	B	M	H	İ
8. Mahkeme yönetimi, mahkemenin tüm paydaşlarının güvenliğiyle ilgili bir politika geliştirmiş durumda mı?					
9. Mahkeme yönetimi, çalışma koşulları ve (kurum içi) acil durum hizmetleriyle ilgili bir politika geliştirmiş durumda mı?					
10. Mahkeme binalarının güvenliğinden sorumlu bir kurum mevcut mu?					
11. Duruşmalarda tarafların güvenliğini sağlayacak bir kurum mevcut mu?					

V.4. Araçların, bilgi sistemlerinin, lojistiğin ve güvenliğin değerlendirilmesi					
1. Bilgi sistemleri veya destek faaliyetleri ile ilgili finansal veya başka tür risklerin kontrolüne yönelik bir sistem mevcut mu?					
2. Bilginin (özellikle de finansal bilginin) kalitesi ve doğruluğu güvence altına alınmış durumda mı?					
3. Erişim güvenliği, birey güvenliği ve veri güvenliği ile ilgili olaylar hakkında kayıt tutuluyor mu?					
4. Bilgi sistemlerinin güvenliği güvence altına alınmış durumda mı?					
5. Kayıp ve hasar riski hesaba katılmış durumda mı?					
6. Yolsuzluk ve kötüye kullanma riskini yönetmeye yönelik bir düzenek mevcut mu?					
7. Harcamalara ve bu harcamaların sonuçlarına yönelik bir yıllık değerlendirme mekanizması mevcut mu?					
8. Mahkeme yönetimi, beklenen sonuçların elde edilip edilmediğini yıllık değerlendirmeye tabi tutuyor mu (üretim, kalite, personel vb. ile ilgili sonuçlar olabilir)?					
9. Mahkeme, bu sonuçları politikasında uyarlamaya gitmek ve/veya çalışma prosedürlerini değiştirmek doğrultusunda kullanıyor mu?					